

Una històrica conversa entre Gerard Vergés i Sebastià Juan Arbó

Geminis (Tortosa 1952-1961) és tot un tresoret de les nostres lletres, atès que s'hi poden trobar tota mena de pàgines literàries memorables, una bona part de les quals fan referència a l'obra de genis de la literatura universal. Els impulsors de la revista tenien en ment la potenciació cultural a partir de la internacionalització (deixar de mirar-se el melic, criteri directament proporcional a abandonar l'ideari provincial!), considerant com a fet crucial la difusió dels grans literats i els corrents artístics més representatius del període. Tanmateix, personalment, aquest cop m'interessa en particular remarcar la relació que varen tindre els llavors joves redactors d'aquesta extraordinària aposta periodística, Jesús Massip (Roquetes 1927) i Gerard Vergés (Tortosa 1931-2014), amb la figura del novel·lista per excel·lència del delta de l'Ebre: Sebastià Juan Arbó (la Ràpita 1902-Barcelona 1984).

Justament en el número 14, corresponent al juliol de 1954, se'ns situa davant d'una entretinguda i didàctica entrevista del poeta tortosí al novel·lista rapitenc, criad a Amposta. A partir de la descripció del bar on escrivia Ar-

bó al cap-i-casal, el Tèrminus, Vergés mostra la seua admiració pel ja consagrat novel·lista mitjançant un seguit d'asseveracions que ens permeten entendre la plenitud literària en què es trobava el prolífic narrador deltaic, i joia de la literatura catalana. Ens el retrata, primerament, com una *rara avis* en què s'havien convertit ja els novel·listes de cafè, aquells que escrivien en una taula al costat d'un gran finestral en un local d'una metròpolis. Els dos literats passen a enraonar sobre temàtiques extraordinàriament diverses. Arbó li fa cinc cèntims del fet que estava traduint la seua novel·la *Notes d'un estudiant que va morir boig* per a una editorial sud-americana, la qual ha sofert diversos canvis de nom en les diferents edicions que ha tingut: *Hores blanques* i *Hores negres*. Li fa saber que la considera una novel·la violenta que va publicar abans de la tragèdia humana de 1936. Li fa cinc cèntims sobre els seus gustos literaris, per passar a xerrar sobre la seua darrera publicació que havia estat *Maria Molinari*, la difusió de la qual li estava traient el son, ja que posava en boca del seu protagonista, un pintor, alguns

comentaris políticament incorrectes, a la vegada que es queixava que la crítica literària a l'estat franquista estava plena de fobies insuperables i implacables. Val a dir que l'afamat novel·lista havia sofert nombroses i injustes crítiques quan feia només dos anys havia tret a la llum la biografia de Mossèn Cinto Verdaguer, amb motiu del cinquantè aniversari del seu traspàs. Els quefers i anhels van canviant sortosament de manera progressiva, actualment és considerada com un dels millors apunts biogràfics sobre el famós sacerdot-poeta.

Un altre punt especialment important a tindre en compte és la passió arbo-niana per la novel·la nord-americana d'entreguerres, els autors de la qual han estat enquadrats dintre de la *Lost Generation* (la generació perduda): William Faulkner, John Dos Passos, Ernest Hemingway, John Steinbeck i Francis Scott Fitzgerald. Aquest tema em va interessar molt particularment, perquè justament l'havia analitzat anteriorment de manera atenta en el cas d'un altre gran literat tortosí i amic de Vergés, Manuel Pérez Bonfill (Tortosa 1927-2018, igualment redactor de *Ge-*

minis), en relació amb l'obra de Hemingway, que ens va permetre donar el seu nom al darrer recull de prosa que vam publicar-li a títol pòstum. Tot es lliga com l'allioli, ens dirien el nostre professor de sempre i l'apotecari lletrat!

No podien quedar absents les referències als joves valors literaris de la dura postguerra. Arbó mostra la seua admiració per Jesús Fernández Santos (Madrid 1926-1988), del qual valorava altament la seua novel·la *Los bravos*. A la vegada, també feia esment de la Lluïsa Forrellad (Sabadell 1927-Bellaterra 2018), que acabava de guanyar el prestigiós premi Nadal amb l'obra *Siempre en capilla*. El seu és un cas molt significatiu del paper que li va tocar jugar a la dona durant els negres anys del franquisme, ja que se li prometia una gran carrera literària i, en canvi, va desaparèixer sobtadament de l'espai públic durant més de cinc dècades, en què va reaparèixer amb notori èxit novament amb obres en català i castellà.

L'Arbó que defensava el seu estil a *Tèrminus de l'Ebre*, que qualificava d'espon-tani i realista, a redós de la novel·la blasquista situada a l'Albufera (*Cañas*



Emigdi Subirats
escriptor

y barro, *La barraca*) i de l'existencialisme (corrent que va introduir a les lletres catalanes, considerava Tino Costa com la seua millor creació, pel fet que la duresa del personatge aconsegueix ambientar un escenari cruel, retrat d'un temps. Una novel·la rural que li permetia dir glòries d'un llavors prometedor Camilo José Cela i *La familia de Pascual Duarte*, clàssic entre els clàssics de la literatura castellana.

En el rerefons de la xerrada, traspuia l'anhel del poeta tortosí d'idealitzar Arbó, com aquell autor comarcal que havia sortit del clot i s'havia instal·lat amb certa fortuna a la gran ciutat, fet que li permetia escriure en importants revistes culturals com *Destino*. La marina rapitenc i la ruralia ampostina entraven en força de la seua mà a l'ideari lletrat català.